

MOZART

**Vrouwen bedriegen mannen.
'Dat doen zij allemaal', zegt Don Alfonso.
Guglielmo en Ferrando wedden van niet.
Zij zullen, vermomd, elkaars geliefde
het hof maken en bewijzen dat er
uitzonderingen zijn.**

**Of is dat buiten Da Pontes literaire narcose
en Mozarts muzikaal scalpel gerekend ?**

**Luc Bondy, Peter Sellars en Jürgen Flimm
regisseren hun antwoorden op die vraag,
precies tweehonderd jaar nadat de opera
van het vrolijk secerende tweetal werd gecreëerd.**

Cosi fan tutte.

**Een vrouw - Mieke Kolk - zet alles op een rij
en betuigt haar eeuwige trouw.
Aan de opera.**

Wat in de opvoeringsgeschiedenis van *Cosi fan tutte* (*School voor verliefden*) zo opvalt, is dat het Mozarts opera - de derde die hij schreef in samenwerking met Da Ponte - ontbreekt aan reputatie, aan goede naam. Ondanks de waardering voor de muziek werd het libretto vanaf de eerste opvoeringen in 1790 tot in de twintigste eeuw bespot, vermaledijd en door muzikale zedenmeesters van kuisere teksten voorzien. Dat lijkt enigszins bizar, want ook de beide andere Mozart/Da Ponte opera's gaan over lust, ontrouw en overspel, vernedering en straf. Het grote verschil tussen *Cosi fan tutte* en *Don Giovanni* of *De bruiloft van Figaro* ligt echter in de exclusiviteit van haar liefde/lust thema en het ontbreken van een duidelijke morele veroordeling aan het einde.

Zo valt Don Giovanni voor zijn promiscue gedrag hel en verdoemenis ten deel, terwijl zijn vrouwelijke tegenvoeter Donna Elvira, in een zekere geur van heiligheid tot inzicht komt en daar eindigt waar heel wat rebelse dames boete moesten doen, in het klooster. In *Le Nozze Di Figaro* komt het tussen het dienstpersoneel uiteindelijk toch nog tot een bruiloft, onder supervisie van de hitsige graaf die in de huwelijksnacht, geheel tegen zijn ver-

wachtingen in, voor een laatste keer op zijn nummer wordt gezet.

Vernieuwend in beide opera's is dat Mozart, in zijn herschrijving van het muzikale opera buffa-idiom, de klassetegenstellingen, die nauw met de liefdesthematiek verbonden zijn, verder 'emotionaliseert'. De componist geeft 'de andere wereld' in de muziek letterlijk een stem op het niveau van de dramatische handeling en beleving. Het is daarbij frappant hoe hij de feodale heren van een niet te verzadigen geilheid voorziet terwijl hun potentiële slachtoffers, overigens ook niet zonder enig kleerscheuren, door hun onderlinge solidariteit in de buurt van liefde uitkomen. Het burgerlijke dictaat van de Liefde als absolute schokbreker tussen de lusten en lasten van het huwelijk dat in de 19e eeuw in alle sentimentaliteit ontwikkeld zal worden kondigt zich hier aan als politiek en cultureel adagium van een toekomstige middenstand. Daarnaast ontstaat allengs een 'deviant' artistiek discours waarin de maatschappelijke restricties zorgen voor een stoet van horrorverhalen waarin fatale mannen, vrouwen en passies het bloed in en uit de aderen van hun lezers blijven pompen.

Cosi fan tutte schijnt uit een andere wereld te stammen.

'Wie niet voor 1789 heeft geleefd, kent de zoetheid van het leven niet,' kon de graaf van Talleyrand later vaststellen aangezien zijn hoofd nog aan zijn lijf vastzat. En onder zoetheid van het leven, zo schrijft Arnold Hauser zedig, verstond men natuurlijk 'de zoetheid van de vrouwen; zij zijn het meestgeliefde tijdverdrijf zoals dat in alle genotsculturen het geval is.' De liefde is een geraffineerd gezelschapspel geworden, de hartstocht een gewoonte. De kunst is voyeuristisch, het naakt alomtegenwoordig. Overal ziet men blote vrouwen overgegeven aan hun dijen, heupen en borsten of in omhelzingen verstrengeld met mannen en andere vrouwen. Of beter gezegd blote meisjes; het vrouwelijk schoonheidsideaal van de Rococo is jong, nog bijna onvolgroeid. De seksuele opvoeding die men het prille wicht toebedenkt, wordt in zijn schrilheid in het werk van de Markies de Sade en de nu zo populaire Choderlos de Laclos (*Dangerous Liaisons*) uitvoerig uit de doeken gedaan maar, de literaire libertinage blijft relatief beperkt. Weliswaar wordt het liefdesmotief een drijfveer van de dramatische handeling maar, meer dan de erotische daad, is het hoe en waarom van de personages belangrijk. Nog steeds stevig aan het